

Teresa Bulska-Leśniak

Kraków, 10.05.2017

koordynator egzaminu maturalnego

z języka polskiego w OKE w Krakowie

współpracownik PCREiDN w Krakowie

Opinia merytoryczno-dydaktyczna o programie nauczania języka polskiego
w klasach 4–8 szkoły podstawowej *Słowa z uśmiechem + Bliżej słowa*
autorstwa Ewy Horwath, Grażyny Kiełb i Anity Żegleń

Program nauczania realizuje założenia *Podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej* (Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017, Dziennik Ustaw z 2017 r. poz. 356).

Struktura programu uwzględnia dwustopniowy układ *Podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej*, a tym samym respektuje różnice wynikające z możliwości intelektualnych i emocjonalnych uczniów w klasach 4–6 oraz 7–8. Koncepcja programu została dokładnie omówiona przez autorki. U jej podstaw leży korelacja treści literackich, kulturowych, językowych i komunikacyjnych. Celem korelacji jest motywowanie ucznia do samodzielnego i krytycznego kształtowania swojej tożsamości. Autorki kładą nacisk na budzenie i wzmacnianie motywacji czytelniczych, kształcenie kulturowe oraz rozwijanie kreatywności uczniów. Mają temu służyć doskonalenie umiejętności związanych z odbiorem i tworzeniem wypowiedzi, rozwijaniem rozumienia wartości języka ojczystego, a także samokształcenie i współpraca w grupie rówieśniczej.

Szczególny nacisk na samokształcenie ucznia i jego funkcjonowanie w grupie rówieśniczej został położony w planowaniu pracy z klasami 4–6. Samodzielnym poszukiwaniom ucznia i rozbudzaniu jego zainteresowań mają służyć moduły powtórzeniowe oraz zestawy tekstów do samodzielnej lektury. Tym samym autorki zakładają, że absolwent klasy 6 będzie umiał skutecznie docierać do informacji, a także selekcjonować oraz wartościować komunikaty. W programie uwzględniono potrzebę kształcenia skutecznego komunikowania się za pomocą różnych aktów mowy z zachowaniem zasad etyki i kultury języka.

Wiedza i umiejętności zdobyte w klasach 4–6 będą powtarzane i systematycznie utrwalane, dlatego w klasach 7–8 autorki zaplanowały odwołania do wiadomości i umiejętności zdobytych w klasach młodszych. W pracy z uczniami starszymi autorki szczególny nacisk kładą na uporządkowanie genologiczne oraz wprowadzenie elementów budowania świadomości procesu historycznoliterackiego. Proponowane treści programowe mają sprzyjać kształtowaniu postawy świadomego i krytycznego odbiorcy kultury, szanującego własną tradycję narodową oraz język.

Realizacja treści kształcenia w klasach młodszych jest podporządkowana dominantom tematycznym. W klasie 4 dominantę stanowią zdarzenia, np. przygody dnia codziennego, świąteczne nastroje. W klasie 5 dominantą jest bohater, np. „mali i wielcy w historii”, „herosi legend i mitów”. W klasie 6 jako dominanty uznano przestrzeń literacką i konteksty, np. „wartości poszukiwane”, „małe filozofowanie”.

W klasach starszych proponuje się obszary tematyczne odpowiadające oczekiwaniom uczniów na tym etapie rozwoju intelektualnego i emocjonalnego, np. rozwijanie poczucia tożsamości narodowej i kulturowej, szukanie autorytetów i wzorów, poszukiwanie prawdy, mądrości, wskazywanie wartości honoru oraz kształtowanie postaw altruistycznych i odpowiedzialności.

Autorki wielokrotnie podkreślają aksjologiczne podstawy swojej koncepcji programowej, co znajduje odzwierciedlenie we wskazanych obszarach oraz wymaganiach szczegółowych, np. w konsekwentnym wprowadzaniu do pracy z tekstami zagadnień związanych z wartościami: rodziną czy domem rodzinnym, ojczyznę, tradycją, wolnością, bohaterstwem, odwagą, tolerancją dla odmienności, empatią, szacunkiem dla osób niepełnosprawnych, dobrem i złem oraz odwoływanie się do mądrości, miłości, przyjaźni i piękna jako wartości.

W programie zaplanowano omówienie podanych w *Podstawie programowej* lektur obowiązkowych oraz zaproponowano wybór tekstów fakultatywnych, zgodnie z zaleceniem „nie mniej niż dwie w każdym roku szkolnym”. I tak spośród lektur uzupełniających czytanych w całości wskazano *Pannę z mokrą głową* Kornela Makuszyńskiego, *Opium w rosole* Małgorzaty Musierowicz, *Tajemniczy ogród* Frances Hodgson Burnett, *Alicję w Krainie Czarów* Lewisa Carrolla, *Anię z Zielonego Wzgórza* Lucy Maud Montgomery oraz wybrane pozycje z serii *Nazywam się...*. Bardzo ciekawą propozycją dla kolejnych klas

stanowią, mające zachęcać do samodzielnej lektury, wybory różnych tekstów zebrane pod hasłem *A może to cię zainteresuje?* oraz *Wszyscy to czytali*.

W klasach 7–8 spośród lektur uzupełniających do przeczytania w całości zaproponowano zróżnicowany, ale zgodny z założeniami programu zestaw: *Pamiętnik z powstania warszawskiego* Mirona Białoszewskiego, *Dywizjon 303* Arkadego Fiedlera, *Krzyżaków* Henryka Sienkiewicza, *Dwanaście prac Herkulesa* Agathy Christie, *Pozłaczoną rybkę* Barbary Kosmowskiej i *Przekroczyć próg nadziei* Jana Pawła II.

Kształcenie językowe rozumiane jest w programie jako niezbędny element pracy z uczniem i zostało powiązane z kształceniem literackim i kulturowym. Wiadomości oraz umiejętności nabywane w klasach 4–6 są systematyzowane i wzbogacane o nowe treści w klasach 7–8. Z punktu widzenia kompetencji językowych ucznia bardzo istotne jest, aby kształcenie językowe było łączone z pracą z tekstami literackimi. Zgodnie z takim założeniem zaleca się w klasach 7–8 jeden podręcznik, w którym kształcenie językowe skorelowane jest z lekcjami o literaturze. W programie przewiduje się także wykorzystanie doświadczeń własnych ucznia w doskonaleniu umiejętności komunikacyjnych. Autorki zakładają kształcenie umiejętności porozumiewania się w różnych sytuacjach oraz sprawności poprawnego mówienia oraz pisania zgodnego z zasadami ortofonii, pisowni i etykiety językowej.

Etykieta językowa została także wzięta pod uwagę w nauce tworzenia wypowiedzi. W programie, zgodnie z *Podstawą programową*, założono kształcenie i doskonalenie wielu form wypowiedzi mówionych i pisanych oraz rozbudzanie potrzeby tworzenia tekstów o walorach estetycznych i podejmowania samodzielnych prób literackich. Uwzględniono także eksponowaną w *Podstawie programowej* potrzebę wprowadzania elementów retoryki już na etapie klas 4–6, w szczególności argumentowania oraz rozpoznawania manipulacji językowej.

Kształcenie literackie, kulturowe i językowe spełnia swoje zadanie, gdy inspiruje ucznia do samodzielnych poszukiwań. W programie służą temu samokształceniowe moduły powtórzeniowe oraz wspomniane już zestawy tekstów do samodzielnej lektury.

Zasugerowane w programie metody pracy na lekcji współgrają z założeniem kształtowania samodzielnego odbiorcy kultury oraz osoby potrafiącej wyrażać swoje przemyślenia i refleksje. Dlatego obok metod tradycyjnych wymienia się w programie metody i techniki aktywne, kładzie nacisk na pracę zespołową oraz korzystanie

z nowoczesnych technologii. Wspieraniu uczniowskich poszukiwań służyć ma indywidualizacja kształcenia, poprzez pracę zarówno z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych, jak i z uczniem zdolnym i twórczym. Przedstawiając zarys kryteriów oceny i metod sprawdzania osiągnięć uczniów, autorki podkreślają również konieczność indywidualizacji w ocenianiu.

Na tej podstawie lektury programu można sobie wyobrazić sylwetkę absolwenta szkoły podstawowej jako osoby posiadającej system wartości moralnych i społecznych, mającej poczucie swojej tożsamości, będącej świadomym i krytycznym odbiorcą kultury, umiejącej posługiwać się różnymi gatunkami wypowiedzi ustnych i pisemnych.

Oceniam program pozytywnie.

Teresa Bułska-Leśniak

